

УДК 15.07.330.16

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Богомазюк Наталія

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки
життєдіяльності Пуляк Ольга Василівна**

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені

Володимира Винниченка, м. Кропивницький, Україна

*У статті розкривається сутність поняття «творчі здібності». Розкривається
сутність проектних технологій та їх значення у розвитку творчих здібностей учнів.*

Ключові слова: *творчі здібності, проблемна ситуація, трудове навчання*

**Development of creative abilities of students at the lessons of labor training by means of
design technologies**

Bogomazyuk Natalia

Scientific supervisor: Candidate of pedagogical sciences, Associate Professor Puliak O. V.

The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University,

Kropyvnytsky, Ukraine

*The article shows the essence of the definition “creative abilities”. There have been
elaborated the essence of designed technologies and their significance in the development of
creative abilities of pupils.*

Key words: *creative abilities, problem situation, work training/*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільних та ринкових відносин показує, що ринок праці орієнтується на творчо розвинену особистість, яка здатна приймати нові, цікаві, нестандартні рішення, ефективно розв'язувати складні завдання, добре орієнтуватись у застосуванні новітніх технологій. Формування такої особистості уже починається у процесі реалізації освітніх завдань будь-якої освітньої установи, що забезпечує співвідносний освітній рівень. Не випадково, провідна роль у підготовці фахівців здатних задовольнити сучасний ринок праці належить закладам освіти. Враховуючи зміни у навчальній програмі з трудового навчання значне місце у виявленні та

розвитку творчих здібностей учнів, а також підготовці школярів до трудової діяльності у сучасних ринкових відносинах посідає предмет трудове навчання.

Все це вимагає нових підходів до методики трудового навчання, яка повинна забезпечувати підготовку учнів до трудової діяльності у різних сферах виробництва, давати школярам загальні відомості про основи виробництва, сучасну техніку, технології, процеси управління, основні групи професій та вимоги професій до людини; залучати учнів до творчих і технологічних робіт. Одним із основних напрямків реалізації цих завдань є запровадження в освітній процес проектно-технологічної діяльності, яка інтегрує всі види сучасної діяльності людини: від появи творчого задуму до реалізації готового продукту. Необхідність застосування проектно-технологічної діяльності у сучасній шкільній освіті зумовлена очевидними тенденціями в освітній системі до повноцінного розвитку особистості учня, його підготовки до реальної діяльності [3, с. 4].

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз досліджень сучасних науковців у галузях педагогіки показав, що проблема творчості розглядалася в працях таких науковців як О. Антонова, В. Загвязинський, Л. Кекух, В. Кан-Калик, М. Поташник, С. Сисоєва та ін.; готовності майбутнього вчителя до творчої діяльності у працях В. Васенко, О. Гришиної, Л. Мільто, В. Моляко, В. Сироти, Л. Спіріна та ін.; обґрунтування ефективних форм і методів розвитку творчих здібностей майбутніх учителів – Г. Костюка, О. Леонтьєвої, Ю. Пелеха, І. Цимбалюк; питанням психології особистості та її творчого розвитку присвячені праці Д. Богоявленської, Н. Литвинової, Н. Магло, О. Яковлевої; проблеми формування творчої особистості та професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя розкривають науковці Г. Грибенко, Н. Дудніченко, М. Костенко, Н. Стельмах; питанням розвитку творчих здібностей студентів вищих навчальних закладів приділи увагу І. Сніцар, В. Щербіна, А. Мелік-Пашаєв.

Метою статті є дослідження дидактичних можливостей проектних технологій як ефективного засобу розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо сутність поняття здібності та творчі здібності. Здібності, розглядаються як індивідуально-психологічні особливості особистості, що є умовою успішного виконання нею тієї чи іншої продуктивної діяльності. Здібності виявляються у процесі оволодіння діяльністю в тому, наскільки індивід за всіх інших умов швидко й ґрунтовно, легко й твердо освоює способи організації та здійснення певного виду діяльності [6, с. 83].

На основі наявних трактувань цього поняття здібності можна представити як індивідуально-психологічні особливості людини, що виражають її готовність до оволодіння визначеними видами діяльності, які є умовою успішного виконання даного виду праці. Здібності тісно пов'язані з загальною спрямованістю особистості, із мірою усталеності схильностей людини до деякої діяльності.

Для з'ясування сутності поняття творчі здібності слід дати визначення творчості взагалі. Тож, творчість – це процес народження нового, що об'єктивно здійснюється у природі або в людині; у природі – зародження, визрівання; у людській роботі – створення нових думок, почуттів або образів, які стають безпосередніми регуляторами творчих дій [4].

Якщо розглядати творчі здібності, то дослідники так і не прийшли до єдиної думки. Так, такі науковці як А. Маслоу, Д. Богоявленська, А. Олох та інші стверджують, що творчих здібностей як таких узагалі не існує. Головну роль у детермінації творчої поведінки відіграють мотивація, цінності, особистісні риси. До основних рис творчої особистості належать когнітивна обдарованість, чутливість до проблем, непередбачуваність поведінки в складних ситуаціях [1].

Освітній процес має спонукати до самостійності мислення і винахідництва. У зв'язку з цим педагоги і психологи все гостріше відчують потребу у створенні та використанні особистісно орієнтованих педагогічних технологій, до яких відносять і проектну технологію. Розглянемо більш детальніше сутність цього поняття.

Термін „проект” – використовувався для означення освітнього навчального прийому. Деякі з словників вказують на те, що проект – це кинутий вперед задум, деякі – як сукупність документів, як прототип, ідеальний образ передбачуваного або можливого об’єкта, стан; в деяких трактуваннях – план, задум будь-якої дії тощо.

У термінологічних словниках, у більшості випадків «технологія» розкривається як сукупність процесів, правил, навичок, що застосовуються при виготовленні певної продукції. Основна особливість педагогічної технології полягає в тому, що пропонується педагогічний процес, по-перше, може бути відтворений будь-яким учителем (відтворюваність) і, по-друге, гарантує досягнення поставленої мети (результативність).

Проектна технологія – практика особистісно орієнтованого трудового навчання в процесі навчально-трудої діяльності учня, на основі його вільного вибору та з урахуванням інтересів. Для учня це має сприйматись як постулат: „Все, що я пізнаю, я знаю, для чого мені потрібно і де я можу ці знання застосувати”. Для педагога – це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками.

В основі проектної технології лежить розвиток пізнавальних навичок учнів, унікальності та самобутності кожного школяра, його творчого мислення, пізнавальної самостійності, наполегливості, творчості, спрямованості на кінцевий результат, вміння самостійно конструювати свої знання й орієнтуватися в інформаційному просторі, що дозволяє кожному учневі будувати власну освітню траєкторію.

Проектна технологія представляє собою розв’язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, що передбачає, по-перше, використання різноманітних методів, засобів навчання, по-друге – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

Результати впровадження проектних технологій повинні бути відчутні: якщо це теоретична проблема, то конкретне її розв’язання, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Проектна технологія

передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

Таким чином, суть проектної технології – стимулювання інтересу учнів до певних проблем, які передбачають володіння визначеною сумою знань та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показ практичного застосування надбаних знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючись відповідного їх балансу на кожному етапі навчання. Метою застосування проектних технологій на уроках трудового навчання є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід творчої проектно-технологічної діяльності учня [3]. Тож участь учнів у проектній діяльності вже стимулює виявлення ними творчих здібностей, але при цьому обов'язковим є застосування набутих знань.

У процесі використання проектних технологій учень має як засвоїти необхідні знання й уміння, так і навчитися використовувати дані знання на практиці. Таким чином, мета творчих проектів – сприяти самостійному формуванню інтелектуальних, спеціальних і загальнокультурних знань і вмінь учнів. Це ще раз підтверджує, що проектні технології орієнтовані на творчу реалізацію особистості. Адже від того, наскільки правильно буде організована ця діяльність учнів з позиції вчителя, настільки вона буде приносити задоволення школярам в процесі виконання роботи, але все ж основне при цьому – давати поштовх для їх майбутньої діяльності.

Не випадково перед вищою освітою постає завдання підготувати такого фахівця, який міг би правильно виявити інтереси та здібності учня та професійно допомогти їм їх розвивати. При цьому необхідно акцентувати увагу на провідній ролі педагога як керівника проектною діяльністю учнів.

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні, щоб з належною якістю реалізовувати це завдання, у вищих навчальних закладах введені спецкурси з проектної діяльності з учнями. При цьому варто зазначити, що змістовна сторона їх стосується лише методики організації і здійснення проектної

діяльності. Але вчитель, який тільки знає, що таке проектна діяльність та як виконувати проекти, ще не готовий ними керувати. Якщо учень не може вибрати собі тему проекту, вчитель повинен допомогти йому. Але ця допомога полягає не в звичайному представленні будь-якої теми, а у виявленні здібностей учня та вибору теми згідно даних потенційних можливостей. Тож студенти, а особливо майбутні вчителі трудового навчання, окрім методичних аспектів проектної технології, повинні вивчати методики з виявлення та розвитку здібностей школярів, а також рівня їх інтелектуального розвитку. Сучасний учитель технологій повинен цікавитись також інтересами учнів, їх успіхами в навчанні, щоб правильно спрямовувати свою роботу. За таких умов потрібно більше уваги приділяти саме індивідуальній формі роботи з учнями, щоб значно полегшити подальшу співпрацю учителя та учня.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Отже, проведений теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволяє констатувати, що сучасне суспільство потребує наявності фахівців здатних розв'язувати складні, нестандартні завдання, а також добре орієнтуватись у застосуванні новітніх технологій, що в свою чергу вимагає від особистості розвитку творчих здібностей. Основний акцент у розвитку цих здібностей поставлено на процес підготовки фахівця у освітній установі, де одним із засобів розвитку даних здібностей є використання проектних технологій. Саме це покладає на вищі навчальні заклади відповідальність за підготовку висококваліфікованих спеціалістів, які були б здатні готувати школярів до умов, які диктує сучасне суспільство.

Список використаної літератури

1. В. Барко, В. Панок, С. Лазаревський. Діагностика творчого потенціалу особистості учня // Психолог. – 2005. – № 5(лютий). – С. 7-18
2. Дружинин В. Н. Психодіагностика общих способностей. – М., 1996. – 324 с.
3. Методика трудового навчання: проектно-технологічний підхід: Навчальний посібник / Бербец В. В.; Дубова Н. В.; Коберник О. М.; Кравченко

Т. В. та ін. / За заг. ред. О. М.Коберника, В. К.Сидоренка. – Умань: РВЦ Софія, 2008. – 215 с.

4. Психологічна підтримка творчості учнів // Психолог (шкільний світ). – 2002. – №46-47. – С. 3-47

5. Психологічна підтримка творчості учня / Упоряд. О. Главник, В. Зоц. – К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 128 с. – (Бібліотека шкільного світу).

6. Соціолого-педагогічний словник / За ред. В. В. Радула. – К.: «ЕксОб», 2004. – 304 с.